YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
20 päivänä syyskuuta 1990 *

Asiassa C-5/89,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään komission oikeudellisen yksikön virkamies Bernhard Jansen, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Georgios Kremlis, Centre Wagner, Kirchberg,

kantajana,

vastaan

Saksan liittotasavalta, asiamiehinään Ministerialrat Martin Seidel ja professori Albert Bleckmann, prosessiosoite Luxemburgissa Saksan liittotasavallan suurlähetystö, 20–22 avenue Émile-Reuter,

vastaajana,

jossa kantaja vaatii yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että Saksan liittotasavalta ei ole noudattanut ETY:n perustamissopimuksen mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole noudattanut Saksan liittotasavallan Land Baden-Württembergin puolivalmiita ja valmiita alumiinituotteita valmistavalle yritykselle BUG-Alutechnik GmbH:lle myöntämästä tuesta 17 päivänä marraskuuta 1987 tehtyä komission päätöstä 88/174/ETY (EYVL 1988, L 79, s. 29),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja F. A. Schockweiler, joka hoitaa presidentin tehtäviä, jaoston puheenjohtaja M. Zuleeg sekä tuomarit G. F. Mancini, T. F. O'Higgins, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias ja F. Grévisse,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: D. Darmon,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen ja 21.3.1990 pidetyn suullisen käsittelyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 8.5.1990 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 ETY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan nojalla nostamallaan kanteella, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 6.1.1989, Euroopan yhteisöjen komissio on vaatinut yhteisöjen tuomioistuinta vahvistamaan, että Saksan liittotasavalta ei ole noudattanut ETY:n perustamissopimuksen mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole noudattanut Saksan liittotasavallan Land Baden-Württembergin puolivalmiita ja valmiita alumiinituotteita valmistavalle yritykselle BUG-Alutechnik GmbH:lle myöntämästä tuesta 17 päivänä marraskuuta 1987 tehtyä komission päätöstä 88/174/ETY (EYVL 1988, L 79, s. 29).

2 Tuesta ei ollut ilmoitettu komissiolle. Tiettyjen lehtiartikkeleiden perusteella komissio kysyi 21.5.1985 päivätyllä kirjeellään Saksan liittotasavallalta, oliko totta, että Land Baden-Württemberg oli myöntänyt BUG-Alutechnik GmbH -yritykselle avustuksia ja luottotakuita tarkoituksena, että Kaiser Aluminium Europe Inc. -yritys ostaa sen. Saksan liittotasavalta vahvisti kyseisen tuen myöntämisen edellä mainitulle yritykselle 24.6.1985 päivätyllä kirjeellään ja täydensi kyseisiä tietoja komission toisen pyynnön seurauksena 8.8. ja 2.10.1985 päivätyillä kirjeillään.

3 ETY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa määrätyn menettelyn jälkeen komissio ilmoitti 22.12.1987 päivätyllä kirjeellään edellä mainitusta päätöksestä 88/174/ETY Saksan liittotasavallalle. Päätöksen 1 artiklan mukaan kyseinen tuki "on laiton, koska sen myöntämisellä on rikottu ETY:n

perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohtaa" ja "lisäksi se on yhteismarkkinoille soveltumaton".

4 Päätöksen 2 artiklan mukaan "mainittu tuki on perittävä takaisin, ja Saksan liittotasavallan hallituksen on ilmoitettava komissiolle kahden kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksi antamisesta toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut tämän päätöksen täytäntöönpanemiseksi".

5 Saksan liittotasavallan hallitus ei vastustanut kyseistä päätöstä. Se toimitti komissiolle 19.4.1988 päivätyllä kirjeellään 13.4. päivätyn tiedonannon, jossa se arvosteli usein tavoin tiettyjä päätöksen perusteina käytettyjä seikkoja ja arvioita. Koska komissio ei pitänyt väitteitä merkityksellisinä, se vaati 11.7.1988 päivätyllä kirjeellään Saksan liittotasavaltaa panemaan päätöksen täytäntöön.

6 Saksan liittotasavallan hallitus toimitti komissiolle 9.12.1988 päivätyllä kirjeellään 2.12. päivätyn tiedonannon, jossa se ehdotti, että asian käsittelyä lykättäisiin kunnes oikeudellisesti samanlaisessa "Alcan"-asiassa, 94/87, komissio v. Saksa, tuomio 2.2.1989 (Kok. 1989, s. 175) on annettu tuomio. Komissio ilmoitti Saksan liittotasavallan hallitukselle 23.12.1988 päivätyllä kirjeellään, ettei se katsonut menettelyn pidentämisen olevan asianmukaista, ja nosti käsiteltävänä olevan kanteen.

7 Asiaan liittyviä taustatietoja, menettelyn kulkua ja asianosaisten esittämiä perusteita ja väitteitä koskevat tarkemmat tiedot ilmenevät suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta. Oikeudenkäyntiasiakirjojen näitä osia käsitellään jäljempänä ainoastaan, jos se on tarpeen tuomioistuimen perustelujen selvittämiseksi.

8 Saksan liittotasavallan hallitus ei ole, kuten voidaan todeta, toteuttanut mitään päätöksessä 88/174/ETY vaadittuja toimenpiteitä tuen takaisin perimiseksi.

9 Vastaajana oleva Saksan liittotasavallan hallitus vetoaa kuitenkin päätöksen täytäntöönpanon ehdottomaan mahdottomuuteen luottamuksensuojan perusteella, josta säädetään erityisesti käsiteltävänä olevassa asiassa sovellettavan Land Baden-Württembergin *Verwaltungsverfahrensgesetz*in (hallinnollista menettelyä koskeva laki) 48 pykälässä.

10 Saksan liittotasavallan hallitus korostaa kyseisen pykälän sekä Saksan perustuslaissa esitettyjen periaatteiden nojalla erityisesti, ettei viranomainen voi peruuttaa lainvastaista edunsuovaa hallintotoimea punnitsematta ensin keske-

nään niitä eri etuja, joihin peruuttaminen vaikuttaa. Käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvissä olosuhteissa toimivaltaisen kansallisen viranomaisen on sen mukaan siten suojeltava pikemminkin tuensaajayrityksen perusteltua luottamusta kuin yhteisön yleistä etua tuen takaisinperinnän yhteydessä.

11 Vastaajana oleva hallitus väittää lopuksi, että takaisinperinnällä rikotaan lisäksi edellä mainitussa 48 pykälässä esitettyä kieltoa peruuttaa edunsuova hallintotoimi sen jälkeen, kun vuosi on kulunut siitä ajankohdasta, jolloin hallintoviranomainen on saanut tiedon peruuttamisen perusteina olevista olosuhteista.

12 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on esittänyt muun muassa asiassa C-142/87, Belgia vastaan komissio, tuomio 21.3.1990 (Kok. 1990, s. I-959), laittomasti myönnetyt tuet on yleensä perittävä takaisin sovellettavien kansallisten säännösten mukaisesti, edellyttäen kuitenkin, ettei niillä tehdä käytännössä mahdottomaksi yhteisön oikeudessa edellytettyä takaisinperimistä (61 kohta).

13 Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi todennut, että koska perustellun luottamuksen periaate on osa yhteisön oikeusjärjestystä, kyseisen oikeusjärjestelmän vastaisena ei voida pitää sitä, että jonkin jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteiden noudattaminen turvataan aiheettomasti maksetun yhteisön tuen takaisinperinnän tapauksessa; katso yhdistetyt asiat 205/82–215/82, Deutsche Milchkontor, tuomio 21.9.1983 (Kok. 1983, s. 2633, 30 kohta).

14 Samaa lähestymistapaa on sovellettava silloin, kun on kysymys yhteisön oikeuden vastaisten kansallisten tukien takaisinperimisestä. On kuitenkin huomautettava, että kun otetaan huomioon perustamissopimuksen 93 artiklassa määrätyn komission suorittaman valtiontukivalvonnan pakottava luonne, periaatteessa tuensaajayritys voi perustellusti luottaa tuen sääntöjenmukaisuuteen ainoastaan, jos tuki on myönnetty mainitussa artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen. Huolellinen talouden toimija pystyy yleensä varmistamaan, että kyseistä menettelyä on noudatettu.

15 Tässä yhteydessä on huomautettava, että komissio on tiedottanut mahdollisille valtiontuen saajille *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaistulla ilmoituksella niille laittomasti myönnettyjen tukien äärimmäisen epävarmasta luonteesta, jonka vuoksi ne saattavat joutua palauttamaan kyseiset tuet (EYVL 1983, C 318, s. 3).

16 Sääntöjenvastaisen tuen saajan mahdollisuutta vedota sellaisiin poikkeuksellisiin olosuhteisiin, joiden perusteella se on voinut perustellusti luottaa tuen sääntöjenmukaisuuteen ja joiden perusteella se voi kieltäytyä tuen palauttamisesta, ei tosin voida sulkea pois. Jos sellaisessa tilanteessa asia saatetaan kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi, kansallisen tuomioistuimen on arvioitava kyseiset olosuhteet esitettyään tarvittaessa yhteisöjen tuomioistuimelle tulkintaa koskevia ennakkoratkaisukysymyksiä.

17 Jäsenvaltio, jonka viranomaiset ovat myöntäneet tuen perustamissopimuksen 93 artiklassa määrättyjen menettelysääntöjen vastaisesti, ei sen sijaan voi vedota edunsaajien perusteltuun luottamukseen vapautuakseen velvollisuudestaan toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sellaisen komission päätöksen täytäntöönpanemiseksi, jolla komissio on määrännyt kyseisen jäsenvaltion perimään tuen takaisin. Jos tämä olisi mahdollista, kyseenalaistettaisiin näin perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklan määräysten tehokas vaikutus, koska kansalliset viranomaiset voisivat tällä tavoin vaarantaa perustamissopimuksen nojalla tehtyjen komission päätösten tehokkuuden käyttäen perusteena omaa lainvastaista menettelyään tai laiminlyöntiään.

18 Lopuksi on todettava, että vastaajana oleva hallitus ei voi vedota – osoittaakseen komission päätöksen täytäntöönpanon olevan ehdottoman mahdotonta – hallintomenettelylain (*Verwaltungsverfahrensgesetz*) 48 pykälään sisältyvistä, luottamuksensuojaa koskevista erityissäännöistä toimivaltaiselle hallintoviranomaiselle aiheutuviin velvollisuuksiin, siltä osin kuin on kysymys kyseisten etujen punnitsemisesta ja edunsuovan hallintotoimen peruuttamiselle säädetystä määräajasta. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltio ei voi sisäisen oikeusjärjestyksensä oikeussääntöihin, toimintatapoihin tai tilaan vetoamalla perustella sitä, ettei se ole noudattanut yhteisön oikeudesta johtuvia velvoitteitaan.

19 Erityisesti sellaista säännöstä, jossa säädetään määräaika edunsuovan hallintotoimen peruuttamiselle, on sovellettava – kuten kaikkia niitä kansallisen oikeuden säännöksiä, jotka ovat asian kannalta merkityksellisiä – siten, ettei yhteisön oikeuden edellyttämä takaisinperintä ole käytännössä mahdotonta ja että yhteisön etu otetaan täysimääräisesti huomioon.

20 Edellä olevasta seuraa, että komission vaatimusten mukaisesti on vahvistettava, että Saksan liittotasavalta ei ole noudattanut jäsenyysvelvoitteitaan.

Oikeudenkäyntikulut

21 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaisesti asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Koska Saksan liittotasavalta on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Saksan liittotasavalta ei ole noudattanut ETY:n perustamissopimuksen mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole noudattanut Saksan liittotasavallan Land Baden-Württembergin puolivalmiita ja valmiita alumiinituotteita valmistavalle yritykselle BUG-Alutechnik GmbH:lle myöntämästä tuesta 17 päivänä marraskuuta 1987 tehtyä komission päätöstä 88/174/ETY.**

2) **Saksan liittotasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Schockweiler Zuleeg Mancini

O'Higgins Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias Grévisse

Julistettiin Luxemburgissa 20 päivänä syyskuuta 1990.

J.-G. Giraud
kirjaaja

F. A. Schockweiler
presidentin tehtäviä hoitava
jaoston puheenjohtaja